

DE KUNST AFKIJKEN: ONTWIKKEL EEN SCHRIJFWIJZER

Taal heeft de kracht om in- en uit te sluiten. In het streven naar een gelijkwaardige maatschappij is het belangrijk dat we ons hiervan bewust zijn. Ook in musea speelt taal een belangrijke rol: er worden verhalen verteld over makers en hun werk. Hoe kun je dit op een zo'n inclusief mogelijke manier doen en hoe bereik je een zo groot mogelijk publiek? Door een schrijfwijzer te ontwikkelen kun je dit doordacht en onderbouwd aanpakken. Het Stedelijk Museum Amsterdam ging je voor, in samenwerking met ABN AMRO en WOMEN Inc. hebben zij hun eigen schrijfwijzer doorontwikkeld. Wij nemen je mee in de verschillende stappen in het proces.

DISCLAIMER: een schrijfwijzer is een 'levend document' dat continu aan verandering onderhevig is. Medewerkers en gebruikers worden niet geacht de schrijfwijzer als een wetboek te volgen, maar deze eerder als wegwijzer te gebruiken om op een bewuste manier te communiceren. Zorg er daarnaast voor dat je de schrijfwijzer jaarlijks update.

STAP 1: START JE EIGEN SCHRIJFWIJZER

- Bepaal waar de schrijfwijzer voor is bedoeld. De schrijfwijzer van Het Stedelijk Museum richt zich op zaalteksten, wellicht wil jij aan de slag met externe communicatie. Wil je een specifiek publiek aanspreken of juist zo toegankelijk mogelijk schrijven?
- Deel de schrijfwijzer op in hoofdstukken. Het Stedelijk Museum heeft onderscheid gemaakt tussen de hoofdstukken 'begrijpelijk schrijven' en 'inclusief schrijven':
 - Begrijpelijk schrijven: veel museumteksten worden geschreven op C1-niveau, maar slechts 1 op de 10 Nederlanders kan deze teksten lezen en begrijpen. Als je kiest voor schrijven op een meer begrijpelijk niveau, deel dan in de schrijfwijzer wat dit inhoudt en wat dit betekent voor bijvoorbeeld de lengte van zinnen, tone of voice en aanspreekvorm. Gebruik voorbeelden om de richtlijnen te illustreren.
 - Inclusief schrijven: om een breed publiek aan te spreken, is 'inclusief schrijven' van belang. Bepaal wat dit voor jullie betekent en deel dit in de schrijfwijzer. Het Stedelijk Museum kiest er bijvoorbeeld voor om de term 'maker' te hanteren om hiermee zowel kunstenaars, ontwerpers, fotografen of anderszins aan te duiden. Daarnaast kunnen de richtlijnen in dit hoofdstuk gaan over het gebruik van persoonlijke voornaamwoorden en het wel of niet kiezen voor genderneutrale beroepsnamen.

STAP 2: MAAK EEN INCLUSIEVE WOORDENLIJST

- Elk museum beslist zelf welke termen het wil omarmen en welke het wil vermijden. Wij raden aan een lijst te maken met termen en woorden die je wel of niet wilt gebruiken. Je kunt hiervoor gebruik maken van bestaande woordenlijsten en nagaan welke termen voor jouw museum relevant zijn. Een paar tips:
- Inclusieve taal begint bij luisteren naar degene met wie of over wie gesproken wordt. Zelfbenoemde identiteiten met betrekking tot gender, seksuele oriëntatie, huidskleur, religie, afkomst, nationaliteit en fysieke of mentale beperking staan niet ter discussie. Indien mogelijk, vraag je altijd aan de maker hoe die aangesproken wil worden en aan welke termen of woorden iemand de voorkeur geeft.
 - Wanneer je benamingen voor groepen wilt aanduiden in je woordenlijst, zorg er dan voor dat je aanhoudt wat vanuit de gemeenschap zelf de voorkeur heeft. Schrijf dus met mensen en niet over mensen.
 - Maak verschillende categorieën en zet de woorden op alfabetische volgorde. Zo kunnen woorden snel gevonden worden. Zoals in de [incomplete stijlguide van WOMEN Inc.](#) waar categorieën zijn ingedeeld in onder andere: 'genderdiversiteit en seksuele diversiteit', 'etniciteit' en 'fysieke en / of mentale beperking'.
 - Maak een tabel waarin je in verschillende kolommen het woord specificeert dat je (liever) niet gebruikt, een alternatief biedt en de uitleg geeft hierover.

STAP 3: BETREK EEN DIVERS TEAM

- Zorg voor een divers team dat feedback geeft op de schrijfwijzer. Wij raden aan om diversiteit in afdelingen en in achtergronden te waarborgen.
- Denk ook na over hoe teksten tot stand komen en of je daar verandering in wilt aanbrengen. Het Stedelijk Museum Amsterdam heeft het voornemen om aan de start van een tentoonstellingproces een interdisciplinair overleg te hebben over de zaalteksten om over verschillende thema's te sparren zoals: de toon, focus, doelgroep en te verwachten taaldilemma's.

STAP 4: ORGANISEER EEN INTERACTIEVE SESSIE

Wanneer de eerste versie van je schrijfwijzer is ontwikkeld en van feedback is voorzien, is een goede vervolgstap om een interactieve sessie te organiseren. Met deze sessie kan je inhoudelijk de schrijfwijzer bespreken met een breder gedeelte van je organisatie.

- Zorg voor een divers team en een aantal stellingen of dilemma's om te bespreken.
- Zorg dat je een neutrale partij hebt die de sessie begeleidt.
- Een divers feedback team kan zorgen voor discussie, zorg dat er iemand eindverantwoordelijk is om bepaalde definitieve keuzes te maken.

Het Stedelijk Museum Amsterdam en ABN AMRO hebben een meerjarig partnerschap met als doel gelijke kansen en inclusie binnen de culturele sector te bevorderen. WOMEN Inc. zet zich als onafhankelijke maatschappelijke organisatie in voor gelijke kansen voor mannen en vrouwen in Nederland, onder andere in de kunstwereld.

STAP 5: VERSPREID DE SCHRIJFWIJZER

Verwerk de feedback van de interactieve sessie en rond de schrijfwijzer af. Bepaal bij wie de schrijfwijzer terecht moet komen. Wil je de schrijfwijzer alleen onder medewerkers verspreiden of deel je het op de website voor een breder publiek?

STAP 6: GA AAN DE SLAG

Hopelijk hebben deze stappen voldoende inspiratie gegeven om zelf aan de slag te gaan met een schrijfwijzer. En wees niet bang om fouten te maken: het is beter om te leren dan om het nooit te proberen.

TIP: KIJK DE KUNST AF BIJ ANDERE SCHRIJFWIJZERS

Laat je inspireren door de schrijfwijzers van anderen en ontdek de kunst van inclusief schrijven. Het wiel opnieuw uitvinden is niet nodig, leer van de 'koplopers' hieronder!

Naast de incomplete stijlgids van WOMEN Inc. hebben ook andere organisaties een eigen schrijfwijzer. Het Tropenmuseum bijvoorbeeld focust zich onder andere op 'hoe gaan we om met het koloniale verleden?' De Code Diversiteit & Inclusie biedt een handreiking voor veilige, inclusieve en toegankelijke taal voor iedereen in de kunst- en cultuursector. Daarnaast heeft Oneworld een pagina met artikelen over taalgebruik. Thema's die ze behandelen zijn onder andere genderongelijkheid, gendervrijheid, neokolonialisme, duurzaamheid en validisme.